

ЕКОЛОГІЧНЕ І ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(27\).190](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(27).190)

Н. В. Коваленко
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Перехід України до категорії демократичних правових держав, основними завданнями яких є впровадження й гарантування прав і свобод осіб, прямо пов'язаний із потребою вдосконалення механізму юридичного регулювання певних сфер і відносин суспільства, яким необхідне запровадження певних заходів щодо підтримки нормальної життєдіяльності людини й існування правових інститутів держави. Такі завдання реалізуються завдяки використанню сукупності різних видів категорій адміністративно-правового режиму.

Ключовим аспектом вивчення правових режимів є їх класифікація, що дає можливість виокремлення різновидів правових режимів і надання їм певної характеристики. Вельми різноманітна класифікація адміністративно-правових режимів та аналіз наукових учень щодо їх різновидів дає змогу якнайповніше помітити особливості правових режимів як самостійної категорії права.

В умовах євроінтеграційних процесів особливого значення набуває питання вирішення проблеми адміністративно-режимного регулювання використання природних ресурсів. Зокрема, необхідно посилити публічно-правові засоби впливу на природоресурсні відносини, посилити роль засобів державного примусу у вирішенні екологічних проблем, зацентувати увагу на доцільності забезпечення прозорості адміністративних дозвільно-ліцензійних процедур.

З огляду на зазначене метою статті є дослідження особливостей та проблем адміністративно-правового режиму врегулювання правовідносин щодо використання природних ресурсів.

Проблеми адміністративно-правового режиму регулювання використання природних ресурсів досліджували такі вчені, як Н.Р. Кобецька, С.Д. Подлінець, О.П. Світличний, В.І. Курило, С.В. Слюсаренко.

Видається доцільним спочатку звернутися до норм Основного Закону України з приводу вищевказаного виду адміністративно-правових режимів. Згідно з Конституцією України (стаття 13)

земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться на території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони являють собою об'єкти права власності українського народу, від імені якого права власника втілюють у життя державні органи й органи місцевого самоврядування згідно з нормами, зазначеними Конституцією.

Кожний громадянин може користуватися природними об'єктами права власності народу згідно з положеннями законодавства.

Згідно зі статтею 14 Конституції земля – це основне національне багатство, що перебуває під спеціальною охороною нашої країни. Право власності на землю є гарантованим правом. Це право отримується (здобувається) й утілюється в життя громадянами, юридичними особами й державою винятково згідно з чинним законодавством України [1].

Правові режими певних різновидів природних ресурсів (наприклад, земля, вода, ліси, надра, атмосферне повітря, тваринний і рослинний світ) упроваджуються лише нормами законодавчих актів України, до яких зараховуємо положення таких документів:

– Водного кодексу (від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР);

– Земельного кодексу (від 25.10.2001 р. № 2768-ІІІ);

– Лісового кодексу (від 21.01.1994 р. № 3852-ІІІ);

– Кодексу України про надра (від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР);

– Закону України «Про тваринний світ» (від 13.12.2001 р. № 2894-ІІІ);

– Закону України «Про рослинний світ» (від 09.04.1999 р. № 591-ІV);

– Закону України «Про охорону атмосферного повітря» (від 16.10.1992 р. № 2707-ІІІ).

Є також дуже велика кількість різновидів підприємницької діяльності, що пов'язані з викорис-

танням природних об'єктів, передбачених певними законодавчими актами. Назвемо декілька з них:

1) Закон України «Про бджільництво» від 22.02.2000 р.;

2) Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 р.

Суб'єкти господарської діяльності застосовують під час власного функціонування природні ресурси в спеціальному режимі природокористування згідно з нормами, прописаними законодавцем, зокрема й на праві власності або користування (наприклад, оренда земель, вод, лісів, надр тощо), а також з виробничою метою, використовуючи їх як сировину.

Відповідно до положень Господарського кодексу України, а саме частини 5 статті 148, природні ресурси надаються суб'єктам господарської діяльності, щоб ті використовували чи придбали їх у власність тільки за умов і в порядку, що зазначаються законодавцем [2].

Процедуру втілення й гарантування права власності на природні ресурси можна зарахувати до таких явищ законодавства, що застосовують здебільшого адміністративно-правові інструменти регулювання. Це положення можна винести з адміністративно-правової природи відносин, які зароджуються через реалізацію та гарантування права власності на природні ресурси й зумовлюються особливими способами юридичного регулювання таких правовідносин. Отже, методам адміністративно-правової природи притаманна домінуюча позиція. Вони створюють специфічний адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси.

Адміністративно-правовий режим права власності на природні ресурси – це комплекс адміністративно-правових способів гарантування й регулювання втілення права власності на природні ресурси. Це виражено в межах характеру й обсягу правомочностей стосовно втілення права власності на певні об'єкти, як і його гарантування. Характерною рисою будь-яких правових режимів є їх формування об'єднанням категорії правового засобу, способу, прийому юридичного впливу.

База специфіки правових режимів являє собою специфічну сукупність правового інструментарію і категорій засобу правового впливу, що застосовуються у відповідній галузі відносин суспільства. Що стосується адміністративно-правових режимів особливих об'єктів права власності на природні ресурси, то вони складаються за допомогою комплексу взаємопов'язаних адміністративно-правових способів (тобто комплексу юридичних інструментів і динамічних дій, які мають велике юридичне значення), визначених законодавцем, націлених у функціональному аспекті на здійснення й утілення функцій і дій уповноваже-

них органів державної влади щодо втілення й гарантування права власності на природні ресурси [3, с. 17].

У авторефераті дисертації Н.Р. Кобецької «Дозвільне та договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні» знаходимо головну думку вченої, що обґрунтуванню базових характеристик дозвільної системи притаманна наявність адміністративно-правового характеру. Дозвільна система являє собою різновид таких адміністративно-правових режимів:

– вид адміністративної діяльності уповноважених органів держави, що має організаційно-розпорядчу природу;

– різновид спеціального адміністративно-правового режиму, що спрямований на гарантування безпеки різноманітних різновидів діяльності суспільства.

Дозвільна система має такі функції:

– спеціально підтримує організацію, впорядкування процедур, що відбуваються в її межах, свідчить про законність діяльності й особливих діянь відповідних суб'єктів;

– передбачає впровадження й дотримання особливих процесів, правил і стандартів, що регламентують норми та способи дій їх суб'єктів;

– формулює, уточнює та деталізує ймовірні (дозволені) обставини й систему виконання відповідної функції, а також зумовлює опублікування (публікацію) власних особливих адміністративно-правових актів (владних приписів);

– містить як матеріальні, так і процесуальні моменти регулювання відносин суспільства, які зароджуються в момент державного надання права здійснювати певні види діяльності або вчиняти дії, пов'язані з певною діяльністю, особам [4, с. 15–16].

Під час аналізу процедур адміністративного права використовуються різноманітні підходи, що призводить до відсутності єдиного й спільного розуміння дозвільних процедур (проваджень). Не вдаючись до детального аналізу адміністративно-правових наукових джерел, варто вивести низку принципових ключових положень, що є основами для розуміння дозвільних процедур під час надання в користування природних ресурсів:

1) адміністративний процес та адміністративна процедура пов'язані, однак не тотожні категорії; процедура являє собою початкову форму врегульованості в межах функціонування певних органів і за потреби має можливість перетворення на впорядкованішу форму – процес;

2) адміністративна процедура спрямована на забезпечення реалізації прав і законних інтересів юридичних і фізичних осіб шляхом видання індивідуальних адміністративних актів;

3) видом процедур адміністративної природи з огляду на новітні тенденції вдосконалення й

фіксування інституту публічно-сервісних правовідносин є адміністративні процедури надання адміністративних послуг;

4) дозвільна процедура поряд із ліцензійною, реєстраційною й іншими може розумітися як підвид адміністративних процедур надання адміністративних послуг;

5) дозвільну процедуру доцільно визначати й розглядати, застосовуючи не широке розуміння категорії «дозвільна система», а розуміння лише в межах законодавчих норм щодо видачі документів дозвільної природи підприємницької діяльності;

6) з огляду на законодавчо закріпленій обов'язок адміністратора або визначеного органу дозвільної природи гарантувати погодженість між кінцевими рішеннями, отримувати висновки або інші документи схожого змісту в інших державних органах та органах місцевого самоврядування, не залучаючи суб'єкта звернення, в межах системи дозвільних процедур виділяють внутрішню й зовнішню процедуру (або дозвільно-погоджувальні та дозвільно-вирішальні процедури) [5].

Дозвільною процедурою адміністративного характеру з приводу застосування природних ресурсів визначаємо поетапний порядок функціонування дозвільних органів, спрямований на видачу природоресурсних дозволів, як і втілення погодження в життя, одержання висновків тощо, які передують процесу одержання дозволів природоресурсної сутності, перереєстрації, пролонгування, зупинення, відновлення, видачі дублікатів або визнання недійсними відповідних дозвільних документів.

Існують такі характерні ознаки й особливості дозвільних процедур щодо використання природних ресурсів:

1) публічний, адміністративний характер дозвільної процедури щодо використання природних ресурсів, яка прямо пов'язана з реалізацією повноважень органів державного управління. Повноваження з надання документів дозвільного характеру на використання природних ресурсів закріплені положеннями, які врегульовують правовий статус відповідних державних органів;

2) ініціативний (заявний) характер дозвільних процедур. Проведення, що з'явилося через заяву суб'єкта звернення, охоплює дуже велику кількість правовідносин публічної й приватної природи, учасниками яких є органи владних повноважень (переважно органи виконавчої влади й місцевого самоврядування) та фізичні або юридичні особи, щодо розв'язання різноманітних окремих справ, утілення в життя суб'єктивних прав і зобов'язань, запровадження адміністративних послуг. Процедура дозвільного характеру з приводу застосування природних ресурсів активізується тим суб'єктом, який хоче мати в користуванні деяку частину природного ресурсу задля відповідної мети, завдяки поданню заяви, клопотання тощо;

3) нормативний характер дозвільних процедур. Їх регламентація здійснюється за допомогою низки процедурних норм, що регулюють дії, які вчинюються на різних етапах випуску дозвільних документів. Так, статтею 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» визначені загальні вимоги, які висуваються до системи дозвільного характеру, й закріплений список правовідносин, що пов'язані з отриманням дозвільних документів, які передбачаються лише правовими положеннями чинного законодавства;

4) цілеспрямована природа здійснення дозвільних процедур, а саме спрямованість на забезпечення легальних умов реалізації права використання природних ресурсів відповідними суб'єктами-природокористувачами та отримання ними дозвільних документів, які надають їм право на здійснення відповідних дій чи діяльності;

5) послідовний, стадійний характер дозвільних процедур, який передбачає здійснення адміністратором чітко прописаного законодавцем порядку повноважень щодо видачі дозвільних документів із дотриманням правил, строків і форм. Ця система (порядок дій) передбачає втілення дій типового, стандартного, регулярно повторюваного характеру. Специфічні процедури надання певних різновидів дозволів природоресурсного характеру регламентуються окремими законодавчими й підзаконними нормативно-правовими актами;

6) безконфліктний характер відносин, які виникають у процесі дозвільних процедур. Відсутність конфлікту і третьої сторони (арбітра), покликаної його вирішити, передбачає безпосередню взаємодію тільки двох сторін – заявника й адміністратора. Дозвільні процедури реалізуються в процесі здійснення так званої публічно-сервісної діяльності, пов'язаної з прийняттям індивідуальних адміністративно-правових актів і вирішенням безсуперечних окремих справ;

7) особлива організаційна система реалізації дозвільних процедур. Надання більшості природоресурсних дозволів здійснюється через центри надання адміністративних послуг.

Процес удосконалення регулювання державної підприємницької діяльності набув останніми роками особливого значення. Від дати прийняття Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» у 2005 році визначаються загальні вимоги до видання дозвільних документів, що стало причиною тривалого процесу узгодження правових положень господарських, адміністративних та інших (зокрема, екологічних, природоресурсних) норм законодавства з вимогами вищезазначеного акта. Така уніфікація мала на меті забезпечення єдності підходів до дозвільних процедур, їх спрощення. Для забезпечення відкритості, оперативності та простоти отримання дозвільних документів створені дозвільні цен-

три. У жовтні 2015 року внесені зміни до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», відповідно до яких дозвільні центри ліквідуються, а адміністративні послуги щодо видання дозвільних документів видаються адміністратором центру надання адміністративних послуг. Юридичні основи утворення й гарантування функціонування таких центрів, де особи забезпечуються адміністративними послугами через адміністратора завдяки його взаємодії з відповідними суб'єктами, що надають адміністративні послуги, визначені Законом України «Про адміністративні послуги».

Окрім дозвільні документи надаються компетентними органами не через названі центри, а безпосередньо в порядку, встановленому спеціальним законодавством (наприклад, спеціальні дозволи на користування надрами). У цих випадках, як правило, задіюється конкурентний (конкурсний, аукціонний) порядок відбору суб'єктів [5].

У правовій науці наявна також думка, що ототожнює дозвільну систему й ліцензування (С.Д. Подлінець) [6, с. 15]. А вчена Н.Р. Кобецька вбачає заснованість дозвільної системи надровикористання на адміністративному методі правового регулювання [7, с. 145].

Розглянемо таку категорію адміністративно-правового режиму, як режим земельних ресурсів. Так, попри застосування поняття «правовий режим земельних ресурсів» у частині 2 статті 18 Земельного кодексу України [8], законодавчого визначення цього поняття немає.

Необхідно зазначити, що термін «правовий режим земельних ресурсів» розглядається як загальне поняття, оскільки стосується всіх земель України в межах її території відповідно до статті 18 Земельного кодексу України. Водночас частина 2 цієї статті зазначає, що кожна з дев'яти категорій земель України має особливий правовий режим. Поняття «правовий режим земельних ресурсів» безпосередньо пов'язане з поділом земель України за цільовим призначенням. Цей факт указує на необхідність застосування для кожної категорії земель окремого правового режиму й законодавчого його визначення. Правовий режим земель є необхідною вимогою для встановлення певних правил щодо публічного управління земельними ресурсами. Правовий режим земельних ресурсів можна вважати окремим інститутом земельного права, що поєднує відносини, пов'язані з публічним управлінням, державним, самоврядним і громадським контролем за використанням земельних ресурсів.

Крім поняття «правовий режим земельних ресурсів», особливої актуальності набуває застосування в земельному законодавстві, науковій літературі поняття «адміністративно-правовий режим земельних ресурсів».

На формування адміністративно-правового режиму земельних ресурсів впливають не тільки загальні адміністративно-правові норми, а й специфічні, що виявляються в особливостях порядку виникнення, встановлення прав та обов'язків учасників адміністративно-правових і земельних відносин, в застосуванні відповідних санкцій. Особливістю адміністративно-правового режиму земельних ресурсів є застосування імперативного методу, що виражається у здійсненні публічними органами управління земельними ресурсами своїх повноважень, встановленні відповідальності за порушення земельного законодавства. Здійснення цих напрямів неможливе без впливу адміністративно-правових норм на земельні відносини, зокрема й адміністративно-правових норм, що регулюють відносини публічного управління земельними ресурсами. Так, необхідність застосування владно-управлінського впливу держави на земельні відносини підкреслює О.П. Світличний [9, с. 140].

Водночас, акцентуючи увагу на адміністративно-правових режимах земельних ресурсів, необхідно зазначити важливість адміністративних послуг (сервісні відносини), що виникають через звернення як фізичних, так і юридичних осіб до органів державної влади щодо зміни цільового призначення земельної ділянки, надання земельній ділянці кадастрового номеру, видання акта, що підтверджує право власності на землю. Через вищенаведені положення В.І. Курило говорить про значення адміністративних відносин, зокрема й адміністративно-сервісних, у сільському господарстві й земельних відносинах [10, с. 4].

О.П. Світличний підкреслює, що отримання якісних адміністративних послуг, які надаються органами виконавчої влади, є одним зі способів реалізації громадянами конституційних прав у сфері земельних відносин [11, с. 237].

Адміністративно-правові норми також установлюють правила поведінки учасників земельних відносин, містять санкції за проступки у сфері земельних відносин. Це пов'язано із застосуванням державними органами засобів впливу на суб'єктів земельних відносин за скоєні ними правопорушення. О.П. Світличний вважає адміністративну відповідальність особливим видом юридичної відповідальності, що є важливою правовою гарантією у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів [12, с. 204]. На думку С.В. Слюсаренко, адміністративна відповідальність є одним із дієвих адміністративно-правових засобів впливу у сфері охорони земельних ресурсів [13, с. 2].

Адміністративно-правовий режим земельних ресурсів повинен установлюватись з урахуванням мети, умов введення, процедури введення та скасування режиму, повноважень органів публічно-

го управління у сфері земельних відносин щодо встановлення адміністративно-правового режиму земельних ресурсів, застосування санкцій у зв'язку з порушенням умов адміністративно-правового режиму.

Водночас адміністративно-правовий режим земельних ресурсів повинен враховувати умови використання, охорони та особливості публічного управління.

Необхідно зазначити, що використання земельних ресурсів не є однаковим, оскільки залежить від стану земель, належності їх до відповідних категорій, мети використання, правового регулювання. Тому адміністративно-правовий режим земельних ресурсів має встановлюватись лише на тих територіях або торкатись тих категорій земель, що потребують особливих умов використання.

З огляду на це адміністративно-правовий режим необхідно запровадити на землях, що зазнали забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, об'єктах магістральних трубопроводів, енергетики, оборони. Так, С.В. Слюсаренко одним із ефективних засобів охорони земель вважає адміністративно-правову охорону [14, с. 9].

Також адміністративно-правовий режим доцільно встановлювати на територіях, які мають особливу цінність, на яких розташовані пам'ятки архітектури, на землях природо-заповідного фонду, оздоровчого, історико-культурного призначення. Водночас адміністративно-правовий режим не обов'язково застосовувати щодо всієї території земель вищезазначених категорій. Адміністративно-правий режим доцільно встановлювати щодо об'єктів, використання яких має специфічні особливості. Так, адміністративно-правовий режим може бути встановлений на землях водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення, а також щодо використання певних територій заповідного фонду, особливо цінних об'єктів земель історико-культурного призначення, природних ресурсів, що мають лікувальні властивості, земель оздоровчого призначення. Установлення адміністративно-правового режиму є необхідним у разі настання надзвичайних ситуацій природного або техногенного характеру, що загрожують земельним ресурсам. Прикладом можливості встановлення адміністративно-правового режиму є надзвичайна екологічна ситуація на Солотвинському солеруднику, що є унікальним родовищем, гірнична виробка якого використовувалась для лікувальних цілей [15].

Поняття «адміністративно-правовий режим земельних ресурсів» потребує введення у правовий обіг. Враховуючи той факт, що адміністративно-правовий режим земельних ресурсів встановлюється лише на землях із особливими умовами використання, вважаємо, що необхідно виділи-

ти адміністративно-правові режими земель, що зазнали забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, охоронних об'єктів магістральних трубопроводів, оборони, енергетики. Доцільним є застосування адміністративно-правового режиму земельних ресурсів щодо земель природо-заповідного фонду, оздоровчого, історико-культурного призначення, земельних ресурсів, що є місцями розташування особливо цінних природних об'єктів, застосування яких має специфічні особливості.

Отже, адміністративно-правовий режим земельних ресурсів – це встановлений державою особливий порядок публічного управління, контролю використання земельних ресурсів, застосування санкцій, спрямований на забезпечення та реалізацію управління, контролю й охорони земельних ресурсів.

Отже, під час дослідження адміністративно-правового режиму публічного майна наголошено на недостатності комплексного правового аналізу категорій засобу й методу юридичного регулювання правовідносин, що виникають щодо володіння, користування й розпоряджання відповідними благами. Визначено, що власність в об'єктивному та суб'єктивному значеннях становить матеріальну основу громадянською суспільства, визначає ступінь свободи особи в державі. Саме економічна свобода людини є фундаментом для свободи особи в межах інших сфер, тобто вона постає гарантом свободи економічного характеру.

Аргументовано, що в умовах демократизації державного управління і розвитку ринкових відносин адміністративно-правові режими можуть охоплювати окремі управлінські процедури, пов'язані з отриманням дозволів на заняття певними видами діяльності. Це, наприклад, процедури ліцензування, атестації, акредитації, сертифікації та їм подібні. При цьому зазначені процедури можуть передбачати необхідність дотримання об'єктами державного управління, що їм підлягають, інших адміністративно-правових режимів. Таким чином, трапляються ситуації, коли вимоги одного адміністративно-правового режиму включають в себе вимоги іншого. Це призводить до складних взаємозв'язків між різними адміністративно-правовими режимами, причому незалежно від конкретних суб'єктів і об'єктів публічного управління.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради*. 2003. № 18–22. Ст. 144.
3. Афанасієв Р.В. Державний контроль як специфічний засіб адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси. *Право*

вий вісник Української академії банківської справи. 2013. № 2. С. 16–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rvuabs_2013_2_6 (дата звернення: 06.11.2019).

4. Кобецька Н.Р. Дозвільне та договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2016. 39 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/kobetska-n.r.-dozvilne-ta-dogovirne-regulyuvannya-vikoristannya-prirodnih-resursiv-v-ukrayini-a_.pdf (дата звернення: 06.11.2019).

5. Кобецька Н.Р. Особливості дозвільних процедур у відносинах використання природних ресурсів. *Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права: 20 років розвитку* : матеріали круглого столу, м. Київ, 27 травня 2016 р. / за ред. М.В. Краснової, Т.О. Коваленко. Чернівці : Кондратьєв А.В., 2016. С. 267–268.

6. Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах : Указ Президента України від 14.04.1999 р. № 379/99. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/379/99> (дата звернення: 06.11.2019).

7. Кобецька Н.Р. Дозвільна система у сфері користування надрами. *Право і суспільство*. 2014. № 3. С. 140–146. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2014/3_2014.pdf (дата звернення: 06.11.2019).

8. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради*. 2002. № 3–4. Ст. 2.

9. Світличний О.П. Підвищення ефективності надання адміністративних послуг у сфері земельних правовідносин. *Науковий вісник національного Університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право»*. 2010. Вип. 156. С. 237–243.

10. Курінний Є.В. Адміністративне право України: тенденції трансформації в умовах реформування. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 92 с.

11. Світличний О.П. Про розмежування адміністративної відповідальності посадових та службових осіб у сфері земельних відносин. *Право України*. 2010. № 3. С. 204–209.

12. Сірик Д. Структурне дослідження адміністративно-правового режиму воєнного стану. *Вісник прокуратури*. 2015. № 9. С. 46–51.

13. Смолянский М.В., Колюшкина Л.Ю. Теория государства и права : учебное пособие. Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К» ; Ростов-на-Дону : Наука-Прогресс, 2008. 288 с.

14. Слюсаренко С.В. Деякі питання адміністративно-правового регулювання земельних відносин. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 06.11.2019).

15. Маяковська О.В. Адміністративний режим антитерористичної операції та суміжні категорії права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2015. № 18. Т. 1. С. 146–148.

Анотація

Коваленко Н. В. Адміністративно-правовий режим використання природних ресурсів. – Стаття.

У статті досліджено нормативно-правову базу щодо адміністративно-правового режиму використання природних ресурсів. Надано визначення адміністративно-правового режиму права власності на природні ресурси, вивчено його специфіку. Розглянуто харак-

терні ознаки й особливості дозвільних процедур щодо використання природних ресурсів. Запропоновано авторську дефініцію поняття «адміністративно-правовий режим земельних ресурсів» (встановлений державою особливий порядок публічного управління, контролю використання земельних ресурсів, застосування санкцій, спрямований на забезпечення та реалізацію управління, контролю й охорони земельних ресурсів). Обґрунтовано необхідність її введення у правовий обіг. З'ясовано, що ключовим аспектом вивчення правових режимів є їх класифікація, що дає можливість виокремлення різновидів правових режимів і надання їм певної характеристики. Наголошено на недостатності комплексного правового аналізу категорій засобу й методу юридичного регулювання правовідносин, що виникають щодо володіння, користування й розпоряджання відповідними благами. Визначено, що власність в об'єктивному та суб'єктивному значеннях становить матеріальну основу громадянською суспільства, визначає ступінь свободи особи в державі. Саме економічна свобода людини є фундаментом для свободи особи в межах інших сфер, тобто вона постає гарантом свободи економічного характеру. Зроблено висновок, що в умовах демократизації державного управління і розвитку ринкових відносин адміністративно-правові режими можуть охоплювати окремі управлінські процедури, пов'язані з отриманням дозволів на заняття певними видами діяльності. При цьому зазначені процедури можуть передбачати необхідність дотримання об'єктами державного управління, що їм підлягають, інших адміністративно-правових режимів. Отже, трапляються ситуації, коли вимоги одного адміністративно-правового режиму включають в себе вимоги іншого. Це призводить до складних взаємозв'язків між різними адміністративно-правовими режимами, причому незалежно від конкретних суб'єктів і об'єктів публічного управління.

Ключові слова: адміністративно-правовий режим, адміністративна процедура, природні ресурси, дозвільні процедури, адміністративно-правовий режим земельних ресурсів.

Summary

Kovalenko N. V. Administrative and legal regime of natural resources use. – Article.

The legal base on the administrative and legal regime of natural resources use is investigated. The definition of administrative and legal regime of ownership of natural resources is given, its specificity is studied. The characteristic features and features of permitting procedures for the use of natural resources are considered. The author defines the concept of “administrative-legal regime of land resources” (a state-established special order of public administration, control of land resources use, sanctions, aimed at providing and implementing management, control and protection of land resources), and substantiates the need for its introduction into legal circulation. It has been found out that a key aspect of the study of legal regimes is their classification, which allows them to distinguish the varieties of legal regimes and give them some characteristics. Emphasis is placed on the lack of a comprehensive legal analysis of the combination of categories of means and method of legal regulation of legal relations arising from the possession, use and disposal of relevant goods. It is determined that property in the objective and subjective values is the material basis of civil society, determines the degree of freedom of the individual in the state. It is human economic freedom that is the foundation for individual

freedom within other spheres, that is, it is a guarantor of economic freedom. It is concluded that in the conditions of democratization of the state administration and development of market relations, the administrative-legal regimes may cover certain administrative procedures related to obtaining permits to engage in certain types of activities. At the same time, these procedures may provide for the need to comply with the objects of public administration to which they are subject to other admin-

istrative and legal regimes. Thus, there are situations where the requirements of one administrative and legal regime include those of another. This leads to complex interconnections between different administrative regimes, regardless of the specific subjects and objects of public administration.

Key words: administrative-legal regime, administrative procedure, natural resources, permitting procedures, administrative-legal regime of land resources.